УДК 355.23 (477)

[https://doi.org/10.33296/2707-0255-9\(17\)-08](https://doi.org/10.33296/2707-0255-9(17)-08)

<https://orcid.org/0000-0003-3128-300X>

ОЛЕГ БОЙКО

кандидат педагогічних наук,
доцент; доцент кафедри морально-
психологічного забезпечення
діяльності військ Національної
академії сухопутних військ імені
гетьмана Петра Сагайдачного,
м. Львів, Україна

РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТУ ЩОДО СФОРМОВАНOSTІ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Анотація. Актуальність статті полягає в тому, що формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів Збройних сил України у ВВНЗ є контекстною основою їх професійної підготовки в сучасних умовах ведення гібридної війни і відсічі російської агресії.

Метою статті є аналіз узагальнених результатів діагностики рівнів сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів у ВВНЗ на формувальному етапі військово-педагогічного експерименту. Перевірено і верифіковано методичні основи професійної підготовки майбутніх офіцерів щодо формування їх лідерської компетентності, одними з яких є моделювання в освітньому процесі ВВНЗ таких педагогічних умов: доцільність і законність вимог; персональна відповідальність за доручену справу; контроль і перевірка виконання доручень науково-педагогічних працівників, командирів курсової ланки (як навчальних, так і службових) тими, хто вчиться; показ особистого прикладу у добросовісному ставленні до служби і навчання; проявлення дійсного авторитету серед товаришів по службі; справедливість і відповідність вимог з урахуванням знання особливостей характеру майбутніх офіцерів; педагогічне моделювання ситуаційних завдань щодо саморозвитку і самоосвіти майбутніх військових лідерів тощо.

Аналіз результатів військово-педагогічного експерименту завершив апробацію контрольно-рефлексивного етапу реалізації розроблених методичних основ формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів, оскільки нами було досягнуто позитивної динаміки у рівнях її сформованості.

Перспективою подальших досліджень може бути розроблення діагностичного інструментарію щодо виявлення рівня лідерського впливу майбутніх офіцерів на етапах формування, підтримки і відновлення морально-психологічного стану особового складу військової організаційної структури в процесі військового стажування у військах (силах) і проведення військово-педагогічного дослідження означеної проблематики.

Ключові слова: формування лідерської компетентності, майбутній офіцер, військово-педагогічне дослідження.

Вступ.

Розв'язання проблеми формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів у ВВНЗ у процесі їх професійної підготовки є актуальною і обумовлює необхідність проведення військово-педагогічного експерименту. Необхідно також враховувати головну його особливість – суб'єктність об'єкта дослідження – феномену військового лідерства, проявляти творчу активність, свідомість і найголовніше – самосвідомість та прагнення педагогічно доцільно впливати як на процес експериментального дослідження, так і на його результати.

План-програма військово-педагогічного дослідження передбачала проведення попереднього вивчення досліджуваного об'єкта з метою визначення його стану, з'ясування основних тенденцій, проблем і перспектив розвитку (проаналізовано стан формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів Збройних сил (ЗС) України у ВВНЗ у процесі їх професійної підготовки); вивчення методологічних підвалин вирішення проблеми формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів і з'ясування теоретико-методичних основ їх професійної підготовки до прояву лідерства у військах (силах) на первинних посадах тактичного рівня військового управління; аналіз кожної її складової та наповнення сучасним змістом щодо формування лідерської компетентності військових фахівців; проведення реєстрації вимірювань та оцінок фактів різними засобами, способами та методами емпіричного та експериментального дослідження; перехід від емпіричного вивчення предмету дослідження до його аналізу й

теоретичного обґрунтування отриманого досліджуваного матеріалу; експериментальне підтвердження результативності методичних основ формування лідерської компетентності в майбутніх офіцерських кадрів ЗС України; здійснення статистичного обґрунтування експериментальних даних; впровадження основних результатів дослідження у практику професійної підготовки майбутніх офіцерів у системі вищої військової освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Програма і методика дослідно-експериментальної роботи розроблялися на основі науково обґрунтованих методів організації педагогічних експериментів представлених у працях С. Айвазяна [1], Р. Атаханова [4], С. Гончаренка [6], В. Загвязінського [4], П. Лузана [5], М. Мхітаряна [1], В. Ягупова [11]. На підставі аналізу досліджень дійшли висновку, що сутнісний зміст військово-педагогічного експерименту полягає у спеціальній організації експериментальної діяльності дослідників із метою перевірки й доведення гіпотези дослідження з відповідними теоретичними узагальненнями і висновками. Це надає нам можливість активно впливати на досліджуваний об'єкт – педагогічні, психологічні, організаційні та інші явища, процеси щодо формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів. У зв'язку з цим військово-педагогічний експеримент є тим дослідницьким «механізмом» – методом, на думку науковців, за допомогою якого маємо можливість створювати дослідницьку ситуацію згідно зі сформульованою гіпотезою, щоб певним чином могли її активізувати чи нейтралізувати, тобто активізувати чи нейтралізувати дію певних чинників експериментального впливу, варіювати експериментальні умови протікання, наприклад, навчально-виховного процесу ВВНЗ у різних – стаціонарних, польових, навчально-бойових умовах з певною категорією респондентів, і мали можливість системно та цілеспрямовано спостерігати за розвитком педагогічних явищ та їх реєструвати за допомогою різних прийомів, способів і приладів [6; 7; 8; 9; 10; 11, с. 349–350].

Грунтуючись на визначенні В. Ягупова, що «Критерій оцінювання у військово-педагогічному дослідженні – це конкретний параметр, за допомогою якого оцінюють предмет військово-педагогічного дослідження та його складові, тобто це головні параметри діагностування його результативності, з'ясування статистичної достовірності отриманих експериментальних результатів» [5, с. 264], відповідно до мети і завдань експерименту нами розроблено методика його проведення, визначено критерії оцінювання одержаних результатів і їх статистичного обґрунтування.

Мета статті: проаналізувати узагальнені результати діагностики рівнів сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів у процесі їх професійної підготовки у ВВНЗ на формувальному етапі військово-педагогічного експерименту.

Виклад основного матеріалу. Експериментальне дослідження формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів здійснювалося упродовж 2010–2020 рр. й охоплювало чотири етапи: *теоретико-аналітичний, підготовчо-пошуковий, реалізаційний та етап аналізу й узагальнення результатів.*

Основне призначення формувального етапу експерименту – це підтвердження або відхилення гіпотези, покладеної в основу нашого військово-педагогічного дослідження. На відміну від вивчення військово-педагогічних явищ у звичайних умовах під час їх безпосередньої фіксації «суть експерименту полягає у свідомому відокремленні досліджуваного явища від інших і цілеспрямованій зміні умов педагогічного впливу на досліджуваних – предмета дослідження, тобто на досліджуваний предмета та на його складові» [5, с. 374].

Отримані результати констатувального етапу військово-педагогічного експерименту обумовили хід формувального. Відтак у 2019–2020-му роках було продовжено третій – реалізаційний (дослідницький) етап, на якому було проведено формувальний військово-педагогічний експеримент відповідно до

розроблених методичних основ формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів у ВВНЗ у їх професійній підготовці.

У зв'язку з цим, відповідно до плану-програми формувального військово-педагогічного експерименту, його метою було експериментально довести, завдяки яким педагогічним чинникам можна досягти у ВВНЗ запроєктованих результатів щодо формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів.

Завданнями формувального етапу військово-педагогічного експерименту були такі:

1) довести або спростувати експериментальну гіпотезу, а саме: за умови реалізації науково обґрунтованих і розроблених методичних основ формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів у ВВНЗ під впливом виокремлених педагогічних умов професійної підготовки можна досягти позитивної динаміки у рівнях сформованості лідерської компетентності курсантів – майбутніх офіцерів;

2) здійснити апробацію методичних основ формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів у ВВНЗ;

3) встановити наявності або відсутності різниці у рівнях сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів у ВВНЗ в контрольній (КГ) та експериментальній групах (ЕГ);

4) здійснити попередній відбір результатів експерименту і опосередковані реалізаційні дії;

5) здійснити статистичну обробку отриманих результатів, проаналізувати і узагальнити якісні характеристики результативності методичних основ формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів.

Для проведення військово-педагогічного експерименту за визначеною генеральною сукупністю, з якої здійснено відбір для дослідження, встановлено обсяг вибірки, що визначався відповідно до [2, с. 366] і може складатися у загальному з 371 респондента.

Для забезпечення репрезентативності вибірки до військово-педагогічного експерименту були залучені курсанти 2017–2021 років набору Національної академії сухопутних військ імені гетьмана П. Сагайдачного, яка здійснює професійну підготовку військових фахівців за спеціальністю 253 «Військове управління (за видами Збройних Сил) (сил)» та 254 «Забезпечення військ (сил)» галузі знань 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону». Загальна кількість опитаних – 444 респондента, із них: 220 курсантів, які вчаться за освітньо-професійними програмами «Управління діями підрозділів механізованих (танкових) військ»; 106 курсантів – «Управління діями підрозділів артилерії», 59 курсантів – «Управління діями інженерних підрозділів військ і сил», 59 курсантів «Морально-психологічне забезпечення у підрозділах, на кораблях (за видами збройних сил)». У КГ було задіяно всього 228 курсантів, в ЕГ – 216.

Порівняно з констатувальним етапом кількісний склад респондентів КГ і ЕГ залишився без змін. Формувальний експеримент проводився на базі Національної академії сухопутних військ імені гетьмана П. Сагайдачного.

Зафіксовані незалежні змінні, тобто ті, що спеціально впроваджувались в експериментальну військово-педагогічну ситуацію – в ЕГ, для з'ясування їх впливу на залежні змінні – предмет експерименту – методичні основи формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів у процесі їх професійної підготовки у ВВНЗ.

Отож, на цій фазі військово-педагогічного експерименту перевірено і верифіковано методичні основи професійної підготовки майбутніх офіцерів у ВВНЗ щодо формування їх лідерської компетентності. Наприклад одними з них були такі: організація виявлення потенційних лідерів серед майбутніх офіцерів; застосування засобів формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів (навчально-методичного комплексу «Смуга реакції лідера»); поєднання процесів навчання і виховання військових лідерів; моделювання у ВВНЗ таких педагогічних умов: доцільність і законність вимог; персональна

відповідальність за доручену справу; контроль і перевірку виконання доручень (як навчальних, так і службових); показ особистого прикладу у добросовісному ставленні до служби і навчання, прояв дійсного авторитету серед підлеглих і товаришів по службі; справедливість і відповідність вимог з урахуванням знання особливостей характеру підлеглих і колег тощо.

Щодо порушеної нами проблеми на особливу увагу заслуговують матеріали лекцій В. Беспалька [3], ґрунтовний аналіз яких дозволив зробити висновок, що загальний рівень сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів у процесі професійної підготовки у ВВНЗ можна оформити за допомогою формули:

$$ЗРС = f (K_1, K_2, K_3, K_4, K_5, K_6),$$

де K_1 – ціннісно-мотиваційний критерій, K_2 – когнітивний, K_3 – фаховий, K_4 – праксеологічний (функціональний), K_5 – індивідуально-психічний, K_6 – суб'єктний (особистісний).

Діагностика загального рівня сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів здійснювалась за трьома рівнями: мінімальним, середнім і високим.

Одержані курсантами ЕГ відомості упродовж проведення формувального етапу військово-педагогічного експерименту забезпечують результативність формування у них лідерської компетентності – інтегрованої складової військово-професійної компетентності, інтегральної характеристики їх професійної здатності і готовності кваліфіковано провадити професійну діяльність, як справжнього військового лідера в військовому підрозділі (боездатній команді), відповідно до фахової кваліфікації на основі системи військово-професійних, фахових і лідерських знань, навичок, умінь, здатностей, досвіду лідерської поведінки і професійної діяльності, практичного та емоційного інтелекту, комплексу сформованих лідерських цінностей, мотивації, еталонів, ставлень, якостей і корпоративної культури.

Для зручнішої візуалізації результатів діагностики рівнів сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів у ВВНЗ у порівнянні з констатувальним експериментом подано таблицю 1.

Результати діагностики загального рівня сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів у процесі їх професійної підготовки у ВВНЗ наприкінці формувального етапу експерименту засвідчили, що мінімальний рівень продемонстрували 78 (34%) курсантів КГ та 39 (18%) курсантів ЕГ; середній рівень виявили у 123 (53%) курсантів КГ та 140 (65%) курсантів ЕГ; високий рівень продемонстрували 27 (13%) курсантів КГ та 37 (17%) курсантів ЕГ.

Результати порівняльного аналізу діагностики загального рівня сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів до та після проведення експерименту унаочнено за допомогою гістограми (рис. 1).

Таблиця 1

Результати діагностики рівнів сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів (до та після військово-педагогічного експерименту)

Критерії	Рівні	До експерименту				Після експерименту			
		КГ (чол., %)		ЕГ (чол., %)		КГ (чол., %)		ЕГ (чол., %)	
Ціннісно-мотиваційний	мінімальний	98	43%	91	42%	80	35%	34	16%
	середній	103	45%	101	47%	114	50%	134	62%
	високий	27	12%	24	11%	34	15%	48	22%
Когнітивний	мінімальний	64	28%	69	32%	62	27%	37	17%
	середній	128	56%	114	53%	134	59%	140	65%
	високий	36	16%	33	15%	32	14%	39	18%
Фаховий (спеціальний)	мінімальний	84	37%	84	39%	73	32%	39	18%
	середній	121	53%	106	49%	132	58%	138	64%
	високий	23	10%	26	12%	23	10%	39	18%
Праксеологічний (функціональний)	мінімальний	103	45%	97	45%	55	24%	30	14%
	середній	96	42%	95	44%	141	62%	147	68%
	високий	29	13%	24	11%	32	14%	39	18%
Індивідуально-психічний	мінімальний	109	48%	91	42%	96	42%	37	17%
	середній	96	42%	93	43%	109	48%	145	67%
	високий	23	10%	32	15%	23	10%	34	16%
Суб'єктний (особистісний)	мінімальний	119	52%	125	58%	100	44%	60	28%
	середній	68	30%	61	28%	91	40%	126	59%
	високий	41	18%	30	14%	37	16%	22	19%
Загальний рівень сформованості	мінімальний	96	42%	93	43%	78	34%	39	18%
	середній	103	45%	95	44%	123	53%	140	65%
	високий	29	13%	28	13%	27	13%	37	17%

Здійснений аналіз зафіксував, що в ЕГ найбільш суттєві зрушення відбулися за ціннісно-мотиваційним і праксеологічним (функціональним) критерієм сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів. Тому можемо зробити висновок, що реалізація авторських методичних основ формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів у більшій мірі проявлена у курсантів ЕГ, а саме:

сформованими уміннями та навичками успішно вирішувати практичні завдання з урахуванням особливостей діяльності особового складу підрозділу (військової організаційної структури) за допомогою методики ситуатійного лідерства; розвинутим почуттям відповідальності за прийняті рішення та результат своєї військово-професійної діяльності на первинній посаді;

Рис. 1. Загальний рівень сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів

розвинутими лідерсько-значущими якостями (самоконтроль, врівноваженість, терпеливість, надійність, твердість в реалізації лідерства і досягнення поставлених цілей незалежно від умов і обставин);

проявом гнучкості і адаптивності при досягненні цілей і вирішенні завдань та функцій лідерства (у навчально змодельованій ситуації);

розвинутими вміннями оцінювати обстановку, приймати адекватні рішення і домагатися їх виконання;

наявністю фахових здатностей щодо діяльності в змодельованих квазібойових (квазіекстремальних) ситуаціях;

розвинутими організаційними уміннями і навичками логічно конструювати та організовувати повсякденну, службову і бойову діяльність особового складу;

розвинутими вміннями організувати і планувати власну діяльність, орієнтуватися в швидкоплинних і змінних умовах обстановки, оптимально здійснювати розрахунок часу і визначати пріоритети у виконанні завдань;

розвинутими вміннями своєчасно й якісно виконувати накази та розпорядження старшого командира (начальника);

проявленими уміннями ініціативно приймати правильні (адекватні) рішення, чітко та ясно доводити їх до відповідних посадових осіб в системі внутрішніх і зовнішніх комунікацій військового лідерства;

розвинутими вміннями встановлювати міжособистісні зв'язки, узгоджувати свої дії з діями інших посадових осіб, обирати оптимальний стиль спілкування в різних ситуаціях, організовувати і підтримувати діалог;

спроможністю оптимально вирішувати конфліктні ситуації;

розвиненою здатністю до креативних рішень у військово-професійній діяльності;

розвиненою здатністю трансформувати військову організаційну структуру у боєздатну команду (формувати, розвивати і підтримувати її);

сформованими уміннями навчати, виховувати, підтримувати та спрямовувати військовослужбовців на досягнення поставлених цілей і виконання функціональних завдань;

сформованою здатністю аналізувати і вирішувати різноманітні психолого-педагогічні ситуації; проявом лідерства і сформованими уміннями впливати на педагогічні процеси (виховання і самовиховання, навчання і самоосвіта, розвиток і саморозвиток);

розвинутими уміннями використовувати у військовому лідерстві сучасні методи навчання і виховання;

володіння уміннями та навичками коучингу, консультування, наставництва (менторства);

розвинутими вміннями підтримувати свою поставу, оптимальний рівень здоров'я і фізичної підготовленості;

сформованими вміннями управляти інформаційними потоками у внутрішній і зовнішній комунікації з особовим складом тощо.

Водночас, упровадження методичних основ формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів, особливо, індивідуально-психічного компоненту недостатньо, на нашу думку, сприяло набуттю курсантами ЕГ таких властивостей: розвитку інтелектуальних здібностей; проявленню рис характеру особистості майбутнього військового лідера; вираженню специфічних рис військового лідера (лідерської спрямованості, розкриттю лідерського потенціалу, впливовості, прояву харизми, відданості і зануреності у військову справу, відповідальності, готовності до змін, прагнення до успіху, задоволення від служби і військово-професійної діяльності, прагнення до отримання визнання в групі (команді), соціумі, задоволення від здійснення соціального впливу, самовдосконалення) тощо.

Узагальнені результати діагностики рівнів сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів до та після військово-педагогічного експерименту засвідчили, що динаміка змін є наступною: мінімальний рівень

сформованості зменшився у 18 (7,8%) курсантів КГ і у 54 (25%) курсантів ЕГ; середній рівень збільшився загалом лише у 20 (8,7%) курсантів КГ, однак у 45 (на 20,8%) курсантів ЕГ; водночас високий рівень залишився на тому ж рівні у курсантів КГ (на 2 (0,8%) курсантів) і збільшився мінімально – на 9 (на 4,1%) курсантів ЕГ.

Отримані нами результати військово-педагогічного експерименту зафіксували певні позитивні зміни за кожним із критеріїв та у загальному рівні сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів і в курсантів КГ. Це пояснюється тим, що вони теж мали можливість використовувати розроблені методичні розробки, посібники, кейси, оскільки вони знаходилися у вільному доступі у бібліотеці Національної академії сухопутних військ імені гетьмана П. Сагайдачного, відвідувати загальноакадемічні заходи щодо лідерства і створені електронні ресурси. Науково-педагогічні працівники, що проводили навчальні заняття в КГ, мали вільний доступ до електронного ресурсу навчальної дисципліни «Військове лідерство». Безумовно, якщо курсанти КГ виявляли бажання брати активну участь у різних навчально-виховних заходах, які проводилися у ВВНЗ, їх у цьому не обмежували, що, у свою чергу, розвивало ініціативність, самостійність, наполегливість, бажання учитися і розвиватися як військовим лідерам. Ми вважаємо що це стало можливим із-за стимулювання, створення умов і можливостей навчального середовища ВВНЗ для розвитку як військових лідерів, так і викладацького та адміністративного складу, які впроваджували розроблені методичні основи в освітню діяльність. Очевидно, що про результативність реалізації методичних основ формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів у ВВНЗ у професійній підготовці курсантів ЕГ свідчать більш вагоміші кількісні зміни показників рівнів сформованості порівняно з КГ.

Отже, аналіз результатів військово-педагогічного експерименту завершив апробацію контрольно-рефлексивного етапу реалізації розроблених методичних основ формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів,

оскільки нами було досягнуто позитивної динаміки у рівнях сформованості лідерської компетентності курсантів ЕГ.

З метою перевірки достовірності отриманих на формувальному етапі експерименту висновків і гіпотези дослідження проведено статистичний аналіз методами вторинної статистичної обробки (за критерієм χ^2 Пірсона) даних для з'ясування того факту, що різниця показників у ЕГ та КГ є суттєвою, тобто наслідком впровадження розроблених авторських методичних основ формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів, а не впливом випадкових чинників.

Сформульовано дві гіпотези: основну (H_o): експериментальна та контрольна вибірки за рівнем сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів за досліджуваним критерієм χ^2 однорідні; й альтернативну (H_a): експериментальна та контрольна вибірки різні за рівнем сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів за досліджуваним критерієм χ^2 .

Зведена таблиця 2 статистичної обробки експериментальних даних за критерієм χ^2 Пірсона демонструє результати здійсненої статистичної перевірки констатувального та формувального етапів військово-педагогічного експерименту за формулою:

$$\chi^2_{\text{емп}} = \frac{1}{228 \cdot 216} \left[\frac{(78 \cdot 228 - 39 \cdot 216)^2}{78 + 39} + \frac{(123 \cdot 228 - 140 \cdot 216)^2}{123 + 140} + \frac{(27 \cdot 228 - 37 \cdot 216)^2}{27 + 37} \right] = 16,6.$$

Емпіричний рівень критерію порівнювався з теоретичним, який було визначено за допомогою таблиці критичних значень згідно з відповідною кількістю ступенів свободи – 2. Якщо емпіричне значення критерію χ^2 менше або дорівнює теоретичному (5,99), тобто на рівні значущості $\alpha = 0,05$, відмінності вважаються незначущими, що доводить, відповідно, однорідність вибірки. В отриманих результатах за всіма показниками на формувальному етапі військово-педагогічного експерименту були виявлені значущі відмінності:

$$\chi^2_{\text{емп}} \approx 16,6 > 5,99 \approx \chi^2_{0,05}$$

**Статистична перевірка (констатувальний та формувальний етапи
військово-педагогічного експерименту)**

Загальний рівень сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів	Значення $\chi^2_{\text{емп}}$	Значення $\chi^2_{\text{крит. } 0,05}$
До експерименту	1,36	5,99
Висновок: $\chi^2_{\text{емп}} < \chi^2_{0,05} H_0$ підтверджено		
Після експерименту	16,6	5,99
Висновок: $\chi^2_{\text{емп}} > \chi^2_{0,05} H_a$ підтверджено		

Дані таблиці 2 свідчать, що обробивши отримані результати після експерименту, варто відхилити нульову гіпотезу і прийняти за істину альтернативну гіпотезу – в ЕГ динаміка показників за визначеними критеріями дає змогу стверджувати, що реалізовані методичні основи формування лідерської компетентності майбутніх сприяють зростанню загального рівня сформованості цього виду компетентності в курсантів спеціальності 253 «Військове управління (за видами Збройних Сил) (сил)» та 254 «Забезпечення військ (сил)».

Висновки. Перспективи подальших досліджень.

Отже, розроблені методичні основи враховують одночасність та неперервність реалізації виокремлених педагогічних умов у навчально-виховному процесі ВВНЗ, є результативними, що підтверджується представленою вище статистичною обробкою експериментальних даних.

Напрямами подальшого дослідження проблем вдосконалення професійної підготовки майбутніх офіцерів у ВВНЗ як військових лідерів можуть бути такі:

розроблення діагностичного інструментарію щодо виявлення рівня лідерського впливу майбутніх офіцерів на етапах формування, підтримки і відновлення морально-психологічного стану особового складу військової організаційної структури в процесі військового стажування у військах (силах) і проведення військово-педагогічного дослідження означеної проблематики.

обґрунтування, розроблення і впровадження інноваційних дидактичних систем лідерської підготовки майбутніх офіцерів і сержантів ЗС України на основі сучасних концепцій ціннісного і трансформаційного лідерства;

забезпечення творчого сприйняття та усвідомлення НПП сутності новітніх інноваційних методик на основі компетентнісного, суб'єктно-діяльнісного, контекстного і ціннісного методологічних підходів професійної освіти військових фахівців (професіоналів);

створення спільної асоціації (корпорації) українських і армій країн-партнерів ВВНЗ для підготовки офіцерів-лідерів у педагогічній парадигмі держав НАТО та забезпечення авторського контролю з її боку правильності трактування та ефективності реалізації її наукових розробок і досліджень у сфері лідерології;

проведення науково-дослідних робіт з проблем підготовки військових лідерів організаційного і стратегічного рівнів військового управління на основі вищезазначених методологічних підходів і теоретичних концепцій лідерства тощо.

Використані джерела:

1. Айвазян С. А., Мхитарян В. С. Прикладная статистика и основы эконометрики. М. : ЮНИТИ, 1998. 1000 с.
2. Андерсон Д. Р. Когнитивная психология. СПб. : Питер, 2002. 496 с.
3. Беспалько В. П. Элементы теории управления процессом обучения : материалы лекций, прочитанных в Политехническом музее на факультете программированного обучения. М. : Знание, 1971. Ч. 2. Измерение качества процесса обучения. 72 с.
4. Загвязинский В. И., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования : учеб.пособ. для студ. учреждений высш. проф. образования / 7-е изд. М. : Академия, 2012. 208 с.
5. Лузан П. Г. та ін. Теорія і практика впровадження інноваційних технологій навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників : монографія / за заг. ред. Г. М. Романової. Київ : Поліграфсервіс, 2014. 215 с.
6. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: навч. посіб. / С. У. Гончаренко, П. М. Олійник, В. К. Федорченко [та ін.] ; за ред. С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. Київ: Вища школа, 2003. 322 с.

7. Нестуля С. І. Дидактичні основи формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів з менеджменту: монографія. Полтава : ПУЕТ, 2019. 798 с.
8. Сидоренко В. К., Тверезовська Н. Т. Методологія педагогічного дослідження : навч. посібник; Кабінет Міністрів України, Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ : Центр учб. л-ри, 2013. 439 с.
9. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Педагогічний експеримент у наукових дослідженнях неперервної професійної освіти. Луцьк : ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2009. 460 с.
10. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація і методика науково-дослідницької діяльності: підр. 6-е вид., переробл. і доповн. К. : Знання, 2008. 310 с.
11. Ягупов В. В. Теорія і методологія військово-педагогічних досліджень: підруч. Київ : НУОУ імені Івана Черняхівського, 2019. 444 с.

References

1. Ayvazyan S. A., Mkhitarian V. S. Prikladnaya statistika i osnovy ekonometriki. M. : YuNITI, 1998. 1000 s.
2. Anderson D. R. Kognitivnaya psikhologiya. SPb. : Piter, 2002. 496 s.
3. Bepalko V. P. Elementy teorii upravleniya protsessom obucheniya : materialy lektsiy, pročitannykh v Politekhničeskomo muzeje na fakultete programmirovannogo obucheniya. M. : Znanie, 1971. Ch. 2. Izmerenie kachestva protsessa obucheniya. 72 s.
4. Zagvyazinskiy V. I., Atakhanov R. Metodologiya i metody psikhologo-pedagogičeskogo issledovaniya : ucheb. posob. dlya stud. uchrezhdeniy vyssh. prof. obrazovaniya / 7-e izd. M. : Akademiya, 2012. 208 s.
5. Luzan P. H. ta in. Teoriia i praktyka vprovadzhennia innovatsiinykh tekhnolohii navchannia u profesiinu pidhotovku kvalifikovanykh robitnykiv : monohrafiia / za zah. red. H. M. Romanovoi. Kyiv : Polihrafservis, 2014. 215 s.
6. Metodyka navchannia i naukovykh doslidzhen u vyshchiy shkoli: navch. posib. / C. U. Honcharenko, P. M. Oliŭnyk, V. K. Fedorchenko [ta in.] ; za red. S. U. Honcharenka, P. M. Oliŭnyka. Kyiv: Vyshcha shkola, 2003. 322 s.
7. Nestulia S. I. Dydaktychni osnovy formuvannia liderskoi kompetentnosti maibutnikh bakalavriv z menedzhmentu: monohrafiia. Poltava : PUET, 2019. 798 s.
8. Sydorenko V. K., Tverezovska N. T. Metodolohiia pedahohichnoho doslidzhennia : navch. posibnyk; Kabinet Ministriv Ukrainy, Natsionalnyi universytet bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Kyiv : Tsentr uchb. l-ry, 2013. 439 s.
9. Sysoieva S. O., Krystopchuk T. Ye. Pedahohichniy eksperyment u naukovykh doslidzhenniakh neperervnoi profesiinoi osvity. Lutsk : VAT «Volynska oblasna drukarnia», 2009. 460 s.

10. Sheiko V. M., Kushnarenko N. M. Orhanizatsiia i metodyka naukovodoslidnytskoi diialnosti: pidr. 6-e vyd., pererobl. i dopovn. K. : Znannia, 2008. 310 s.

11. Yahupov V. V. Teoriia i metodolohiia viiskovo-pedahohichnykh doslidzhen: pidruch. Kyiv : NUOU imeni Ivana Cherniakhovskoho, 2019. 444 s.

ОЛЕГ БОЙКО

кандидат педагогических наук, доцент; доцент кафедры морально-психологического обеспечения деятельности войск Национальной академии сухопутных войск имени гетмана Петра Сагайдачного, г. Львов, Украина

Аннотация. Актуальность статьи заключается в том, что формирование лидерской компетентности будущих офицеров Вооруженных сил Украины в ВВУЗах является контекстной основой их профессиональной подготовки в современных условиях ведения гибридной войны и отпора российской агрессии.

Целью статьи является анализ обобщенных результатов диагностики уровней сформированности лидерской компетентности будущих офицеров в ВВУЗах на формировавшем этапе военно-педагогического эксперимента. Проверены и верифицированы методические основы профессиональной подготовки будущих офицеров по формированию их лидерской компетентности, одними из которых является моделирование в образовательном процессе вуза таких педагогических условий: целесообразность и законность требований; персональная ответственность за порученное дело; контроль и проверка исполнения поручений научно-педагогических работников, командиров курсовой звена (как учебных, так и служебных) теми, кто учится; показ личного примера в добросовестном отношении к службе и обучению; проявления истинного авторитета среди сослуживцев; справедливость и соответствие требованиям с учетом знания особенностей характера будущих офицеров; ситуационных задач по саморазвитию и самообразованию будущих военных лидеров и т.п.

Анализ результатов военно-педагогического эксперимента завершил апробацию контрольно-рефлексивного этапа реализации разработанных методических основ формирования лидерской компетентности будущих офицеров, поскольку нами было достигнуто положительной динамики в уровнях ее сформированности.

Перспективой дальнейших исследований может быть разработка диагностического инструментария по выявлению уровня лидерского влияния будущих офицеров на этапах формирования, поддержания и восстановления морально-психологического состояния личного состава военной организационной структуры в процессе военной стажировки в войсках (силах) и проведение военно-педагогического исследования обозначенной проблематике.

Ключевые слова: формирование лидерской компетентности, будущий офицер, военно-педагогическое исследование.

OLEG BOYKO

PhD at Pedagogical Sciences, Associate Professor, associate professor at the Department of Moral and Psychological Support of the Troops at the National Academy of Land Forces named after Hetman Petro Sahaidachny, Lviv, Ukraine.

Abstract. The relevance of the article is that the formation of leadership competence of future officers of Ukrainian Armed Forces in higher educational institutions are the contextual basis of their training in the current conditions of hybrid warfare and the cut off of Russian aggression.

The aim of the article is to analyze the generalized results of diagnostics of the levels of formation of leadership competence of future officers in higher military educational institutions at the formative stage of the military-pedagogical experiment. The methodical bases of professional training of future officers on the formation of their leadership competence is checked and verified, one of which is modeling in educational process of higher educational institutions of such pedagogical conditions: expediency and legality of requirements; personal responsibility for the assigned case; control and verification of execution of instructions of scientific and pedagogical workers, commanders of a course link (both educational, and official) by those who study; showing a personal example in good faith in service and education; the manifestation of real authority among colleagues; fairness and compliance with the requirements, taking into account the knowledge of the characteristics of future officers; situational tasks for self-development and self-education of future military leaders, etc.

The analysis of the results of the military-pedagogical experiment completed the approbation of the control-reflexive stage of realization of the developed methodical bases of formation of leadership competence of future officers, as we achieved positive dynamics in the levels of its formation.

Prospects for further research may be the development of diagnostic tools to identify the level of leadership influence of future officers at the stage of formation, support, and restoration of moral and psychological condition of military personnel in the process of military training in the troops (forces) and military pedagogical research.

Key words: formation of leadership competence, future officer, military-pedagogical research.